

הערות בענין אמירה לנכרי - שיעור 618

- I. השתמשות בנכרים בשבת כדי שלא יאחר פתיחת המלון או המחנה הקיץ
- (א) לכאורה הכל תלוי בפרטי המצב ולא שייך לדון שאלה זו בלי ידיעת כל הפרטים דהיינו אם עושים מלאכות דאורייתא או דרבנן ואם הוא דרך קבלנות או שכר יום ועוד ואבאר
- (ב) ועיין ברמ"א (רע"ו - ז) שהביא דעת הר"ן בשם בעל העיטור שנהגו רבים להקל לצוות לא"י להדליק נרות לסעודה ובפרט בסעודת חתונה או מילה ואין מוחה בידם אמנם עיין במ"ב (כ"ז) דלבנות בית הכנסת בשבת ע"י נכרי אסור אפילו לדעת העיטור (בשם המג"א) דהוי מצוה שאינה עוברת שיכול לבנותו בחול והוא אסור לעשות דבר זה אף בקבלנות אם לא שיש חשש שמא יתבטל לגמרי דאז יש להקל בקבלנות ואף ע"י שכירות מותר אם לא ירצה הא"י בקבלנות (בשם פמ"ג)
- (ג) אמנם יש פוסקים אחרים שמקילים וסומכים על העיטור (ל) אפילו במצוה דיחיד (ר"ן סוף רזי אליעזר דמילה) (כ) או דוקא לצרכי רבים (מנחת שבת פ"ו - ה) כגון בנידון דידן (ז) ודלא כהמ"ב (רע"ו - כ"ה) דדוקא במכשול דרבים ודלא כהפמ"ג (ה"ט - ז"ז - ז) דאפילו במכשול דרבים אסור וע"ע בתוספות (גיטין ה:) דאפילו שבות דשכות במקום מצוה אסור חוץ ממילה וכדומה (ז"ז - ה)
- (ד) ולכן אם אומר להא"י בע"ש להדליק בשבת דאין איסור דבר דבר (רש"י ט"ז ט"ו:) מנחת שבת פ"ו - ה) ודלא כהמ"ב (תקכ"ג - ג) אולי בצירוף בעל העיטור דאפילו בשבת מותר לאמרו במקום מצוה וצורך גדול יש להתיר
- (ה) וכן באמירה לאמירה בצירוף בעל העיטור אולי יש להקל
- (ו) ולרמז לנכרי בע"ש בצירוף בעל העיטור דאפילו בשבת בלא רמיזה מותר במקום מצוה וצורך הרבה יש להקל
- (ז) ועוד ששיטת הבעל העיטור שהובא בר"ן (סוף פרק ר"ח דמילה) דמותר לומר לנכרי להדליק את הנר לצורך סעודת שבת יש כמה ראשונים הסוברים כהבעה"ע והם ספר המנהיג (הוצאת צ"ח - קמ"ח) ספר המכריע (ל"ו) והמאירי (שנת ק"ל:) ועיין ברמ"א (רע"ו - ז) דיש לסמוך על זה בשעת הדחק ורק במקום שאין צורך גדול יש להחמיר ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (ז"ז - מ"ז) שיש לסמוך על דברי הרמ"א אפילו הרבה מהגדולים חולקים עליו והביא הגאון הנציב בהעמק שאלה שלפי נוסחא של השאלות לא שמענו איסור אמירה לנכרי אלא מדכתיב ודבר דבר וממילא שפיר י"ל דחפצין אסורים וחפצי שמים מותרים ושלא במילה בלבד התיר הבה"ג שבות דאמירה לעכו"ם אלא ה"ה בכל מצות וצרכי רבים
- II. אמירה לנכרי לתקן מקוה בשבת לטבילת נשים במוצאי שבת במקום שיש טירחא גדולה וכמעט להרבה שא"א לטבול בלא תיקון
- (א) ההיתר של הר"ן בשם בעל העיטור עיין במג"א (רע"ו - ה) דההיתר הוא דוקא שגופו נהנה ממנו אבל לומר לעכו"ם שיכנה בית הכנסת אסור דלא התירו שבות רחוקה ועיין בהלבושי שרד דאם אין לו צורך לשבת ורק לצורך מוצאי שבת אין להתיר אבל עיין בשו"ע (ז"ז - ה) דמותר לומר לנכרי לעלות באילן להביא שופר והוי רק למצוה ליום ראשון אמנם שם הוי שבות דשכות במקום מצוה ובנ"ד הוי אמירה לנכרי לעשות איסור תורה ועוד כתב הט"ז (תקנ"ה - ז) דאין לשלוח בשבת עכו"ם מחוץ לתחום כדי להביא לולב לצורך יו"ט שאחריו ואפשר שאני שופר דצרכי רבים יותר גדול מלולב ועיין בכף החיים (ז"ז - מ"ד) שהביא הנודע ביהודה (ז - מ"ד) לאסור לומר לנכרי לעלות באילן להביא שופר למוצאי שבת ועוד דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש חולקין על הבעל העיטור
- (ב) ההיתר של אמירה לאמירה או רמיזה עיין במ"ב (ז"ז - כ"ד) שהביא דעת החות יאיר (ג) להקל במקום צורך גדול והמ"ב (זסוף סק"ח) כתב ודוקא אם לא יהנה מאותה מלאכה עד אחר השבת כדין א"י שעשה מלאכה לצורך ישראל ולכן אפשר בנ"ד יש להתיר איברא דעת המהרש"ג דאם יודע הנכרי השני שעושה מלאכה בשביל ישראל אין להתיר ודלא כהשו"ת משנה שכיר ועוד דעת המ"ב (רע"ו - ה) והמג"א (רנ"ז - ט) והמרדכי (ה זשנת - תנ"ז) דלעשות מלאכה בבית ישראל חייב ישראל למחות ביד הנכרי ולכאורה מטעם זה אין להתיר ג"כ דרך רמיזה
- (ג) ההיתר דלעשות הנכרי ע"י שינוי יש מחלוקת אם מותר עיין בשיעור 222 ולכאורה בנ"ד הצינורים הם קפואים מן הקר הגדול וצ"ע אם אפשר לעשות האש בשינוי וגם תיקון הצינור להאג"מ (ד - מ - ט) שהוא איסור תורה צ"ע אם אפשר בכלל לעשות בשינויים
- (ד) ההיתר לרמז לנכרי לתקן המקוה כדי שהנכרי ירחץ גופו עיין בשו"ת שרגא המאיר

- (3 - מ"ג) דעל כל פנים יש איסור משום מראית העין וזלזול שבת וזה אפילו לטבילה בשבת
- (ה) ולמעשה בנ"ד שאפשר לטבול במקוה אחר אפילו במקום אחר ואין חוששין שהנשים עוברות איסורים חמורות ואפילו אם יש טירחא גדולה ללכת למקום אחר אין להתיר שיש בדבר כמה צדדים להחמיר ובפרט שיש זלזול שבת שהוא איסור החמורה
- (ו) אמנם אפשר דלאחר זמן המחנה אין כל כך פשוט ואבאר

III. עוד שאלות הנוגעות לאמירה לנכרי

- (א) אסור לומר לנכרי להשתמש בטלפון לצרכו (ע"ז - כ"ה) ובלא אמירה מותר (גר"ז ע"ז - ל"ה) ולא כהחיי אדם
- (ב) לשלח מכתבים ערב שבת ע"י הכי דואר במדינתנו עיין באג"מ (ג - מ"ו) שהיהודים מחללי שבת שיש לחוש שיגרמו חלול שבת הם מיעוט קטן מ"מ מן הראוי להחמיר אף שאין ידוע איסור ברור דליכא בזה גרם חלול שבת דיש לכאורה למיזל בתר רובא ואם המיעוט הוא מיעוט שאינו מצוי אין צריך להחמיר שהלכה כבית הלל (שנת י"ט) ועיין בשו"ע (מ"ז)
- (ג) אסור ליתן לנכרי חפצים שדרך להוציא מביתו לחוץ ואפילו אם החפצים של האיניו יהודי שהרואה אינו יודע שהחפצים של הא"י ויש מראית עין שיאמרו דשל ישראל הם והנכרי שלוחתו וזה כשהוא עומד בבית אבל בחצר מותר (שכ"ה - ה' ומ"ב ז) ויש מחמירים (שערי ציון ז-זח)
- (ד) לכבות הגאז בשבת עיין בשו"ע (של"ד - כ"ה) דנכרי שבא לכבות א"צ למחות דאדעתיה דנפשיה עביד אבל אמירה אסור אפילו בדליקה וכ"ש בנ"ד ויש מתירין דהוי רק גרמא ע"י נכרי (מלאכים אמניך ו - ז) ויש אוסרים דהוי בכלי של ישראל ובביתו ואבאר
- (ה) לפתוח המזגן האויר עיין באג"מ (י"ד ג - מ"ז - ז) דאפילו דרך רמיזה הוי פשוט וברור דאסור ולא דמי לאומר לנכרי שהנר אינו מאיר יפה (מ"ב ע"ז - ע"ו) דהתם יכול לקרוא בשעת הדחק שיש לו אור בחדר משא"כ כאן אין לו אויר קר בחדר
- (ו) להדחת הרצפה עיין בכף החיים (ע"ז - כ"ה) דאפילו אם סוחט הנכרי הבגד שמנגב הרצפה מהמים שכולע כדי שיחזור ויקלוט עוד אין איסור בדבר דהנכרי אדעתיה דנפשיה קעביד דיכול להדיח במכבדת שאינו בולע ועוד כתב שמוטב שיהיו הנשים שוגגין ולא מזידין ואם היה הרצפה מלוכלך מאוד שיהיה שם אורחים או חשש משרצים יש להתיר ועיין במלכים אמניך (ו - הערה ג) דאם דרך ההיתר קשה לנכרי לא נחשב הדבר לאפשר בדבר היתר א"כ אין להתיר בעניינינו וצ"ע דמהאג"מ (ד - ג"ד ד"ה זלטטס) אין משמע כן רק דמותר בכל אופן
- (ז) ליכנס בעלעוויטאר בשבת ויו"ט כשנכנס אדם רשע לצורך עצמו אסור וכשנכנס נכרי לצורך עצמו מותר מדינא אבל אסור משום מראית העין ואם הוא ידוע לירא שמים וכ"ש אם הוא ת"ח יש בזה גם משום חילול השם ועוד אפשר דאסור מדינא משום שכל הנכנס מוסיף עבודה בחשמל (אג"מ ז - ה"ה צסופו) ועיין באג"מ (ה - י"ח - כ"ז) לענין הניצוצות שיוצאין בשבת בשעת דבקות חוטי החשמל זה לזה שלא הוי פ"ר דלא נחא ליה כיון שאי אפשר להשיג כח החשמלי שיוליכו המעלית בלא זה ולכן יש לאסור ואולי מטעם זה אפילו במעלית שבת יש לאסור ורק חולה או זקן אפשר יש להתיר וע"ע בשש"כ (כ"ג - מ"ט - כ"ח וצטערות) שהתיר במעלית שבת בשם רשז"א
- (ח) נכרי שעשה כלי לישראל בקבלנות דלטעם התוספות מותר בשבת משום דעדתיה דנפשיה קעביד ולטעם רש"י אסור בכדי שיעשו (שש"כ ל - הערה קכ"ד)
- (ט) דלתות החשמלית שפותחים אותם בכרטיס אין להתיר לפותחם בשבת אמנם ע"י נכרי במקום צורך גדול יש להתיר (מנחת יצחק י - כ"ט) ואם הכרטיס נעשה ע"י ישראל אפשר להתיר להנאות ממנו בסברת המג"א דרובו ככולו דינו כתינוק שנשבה אם הוא הולך בדרך אבותיו וצ"ע ועיין בשבת בחשמל (chap. 13)
- (י) אם מותר לומר לנכרי לעשות כבוס דאורייתא במקום שהוא חשוב כבוד הבריות עיין בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא ד - ח"צ סימן פ"ו) דבליל יום הכפורים נכנס אחד לבית הכסא עם הקיטל ונטנף הקיטל בצואה והתיר ע"י נכרי כי גדול כבוד הבריות (צרכות י"ט) ונראה דמותר לומר לנכרי שייכבס את מקום הלכלוך גם באופן שיש בו איסור תורה ודברי השואל ומשיב הובאו להלכה בכף החיים (ע"ז - ג"ו) כ"כ השו"ע (ע"ז - ה) ולהתפלל בלא קיטל חשוב בושה וגם זה בהיתר כבוד הבריות ועיין בשער הציון (שכ"ז - י"ז) שמביא הפמ"ג דמצדד דמותר לקטום הקיסם ביד כדי לחצות בו שיניו אם א"א לחצות בלא זה דקטימת הקיסם ביד (שינוי) הוא רק משום שבות וזה ע"י ישראל וכ"ש ע"י נכרי ואין להקשות דאין מתירים להוציא מת ע"י נכרי לרה"ר (ע"ז - ה' - ז' ומג"ה) דאולי אין זה כבוד הבריות שנכרים יוציאוהו (עיין תק"ו) אמנם המ"ב (ע"ז - סק"ו) התיר רק שבות דשבות במקום כבוד הבריות ואפשר שם אמורים כשאין בזה בזיון גדול ודברי השואל ומשיב בבזיון גדול